

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. Żurawia 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04; 29-35-69
ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telefon dyżurny: 21-34-34
Telex: 816-436

BS/131/49/90

WYBORY SAMORZĄDOWE 90

Komunikat z badań (2)

Warszawa, maj 1990 r.

Znaczenie przypisywane wyborom samorządowym, znajomość ordynacji, gotowość i motywacje uczestniczenia w głosowaniu były przedmiotem zainteresowania kolejnego sondażu¹ przeprowadzonego na miesiąc przed wyborami, a zatem w czasie, gdy dobiegał końca proces wyłaniania i zgłaszania kandydatów na radnych.

1. Znajomość ordynacji wyborczej

Znajomość zasad, według których będą wybierani przedstawiciele samorządu, w dalszym ciągu należy określić jako niewielką i fragmentaryczną. Mimo zrozumiałego - ze względu na zaawansowanie kampanii wyborczej - wzrostu odsetka (od pomiaru w marcu br.)² dokładnie i częściowo znających ordynację, ponad połowa elektoratu nie ma żadnej wiedzy na ten temat (tab. 1).

Tabela 1

w procentach

Stopień znajomości zasad wyborczych	Respondenci według terminów badań:	
	marzec '90	kwiecień '90
Znam je dokładnie	3,0	8,4
Znam tylko częściowo	27,8	36,1
W zasadzie nic o nich nie wiem	68,6	55,4

Częściej niż pozostali nic nie wiedzą na temat zasad wyborczych kobiety, młodzi do 29 lat, osoby z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym, emeryci i renciści, rolnicy indywidualni, a także źle oceniający własną sytuację materialną, uważający, że sytuacja w Polsce idzie w złym kierunku, mało znający program Balcerowicza oraz przewidujący stagnację lub pogorszenie sytuacji politycznej i gospodarczej kraju oraz materialnych warunków życia ludzi (tab. 1 aneksu).

¹ "Aktualne problemy i wydarzenia" (4) - badanie zrealizowane w dniach 20-24.04.1990 r. na 1387-osobowej reprezentatywnej próbie losowej dorosłej ludności kraju.

² "Aktualne problemy i wydarzenia" (3) - badanie zrealizowane w dniach 21-26.03.1990 r. na 1502-osobowej próbie udziałowej dorosłej ludności kraju.

2. Znaczenie wyborów samorządowych

Znaczenie wyborów zależy w znacznym stopniu od tego, komu jest ono przypisywane. Co drugi badany uważa, że będą one miały duże znaczenie dla kraju, prawie tyle samo - dla miejscowości, w której mieszkają. Zdaniem co trzeciego respondenta znaczenie ich będzie niewielkie zarówno dla kraju i miejsca zamieszkania, jak i dla nich samych. Najmniej pożytku z wyborów spodziewają się wyborcy dla siebie (tab. 2).

Tabela 2

w procentach

Znaczenie wyborów	Dla kraju	Miejsca zamieszkania	Respondenta osobiście
Duże	50,0	47,6	27,8
Niewielkie	33,2	34,5	32,2
Żadne	11,8	13,4	36,1
Trudno powiedzieć	5,1	4,5	3,9

Najczęściej dużą wagę wyborom samorządowym przypisują mieszkańcy wielkich miast, osoby z wyższym wykształceniem, dobrze oceniający swoją sytuację materialną, popierający obecne dokonania i przewidujący poprawę w różnych dziedzinach życia w naszym kraju (tab. 2 aneksu).

3. Gotowość udziału w wyborach

Deklaracje uczestnictwa w tegorocznych wyborach wskazują, że na miesiąc przed głosowaniem zamierza wziąć w nich udział ponad połowa elektoratu, znaczna część jest niezdecydowana. Na pytanie: *Czy Pan(i) zamierza osobiście głosować w tegorocznych wyborach samorządowych?* badani odpowiedzieli:

- na pewno będę głosował 53,3%
- jeszcze nie wiem, nie jestem zdecydowany(a) 31,4%
- na pewno nie wezmę udziału w wyborach 14,8%

Zbliżoną do deklarowanej gotowość uczestniczenia w wyborach uzyskaliśmy na podstawie odpowiedzi na pytanie o przewidywany w nich udział społeczeństwa. Zdaniem respondentów, frekwencja wyniesie średnio 55,4% elektoratu (zob. również tab. 3 aneksu).

Pewny udział w wyborach najrzadziej deklarują osoby w wieku do 29 lat, pracownicy zakładów prywatnych i rolnicy indywidualni, osoby źle oceniające własną sytuację materialną. Znacznie częściej niż inni zamierzają głosować osoby pozytywnie nastawione do przemian w naszym kraju, popierające program Balcerowicza, aprobujące kandydaturę L. Wałęsy na prezydenta oraz spodziewające się poprawy sytuacji politycznej, gospodarczej i bytowej. W tych grupach osób odnotowano też najniższą absencję (tab. 3 aneksu).

Zmienną różnicującą gotowość udziału w wyborach są także preferencje polityczne co do sposobu głosowania. Wśród deklarujących poparcie dla "Solidarności" pewny udział zgłosiło 68,9% badanych, niezdecydowanych jest 23,6%, a tylko 7,0% nie zamierza głosować. Popierający zaś pozostałe partie i ugrupowania zgłaszali: pewny udział - 55,3%, niezdecydowanie - 28,5%, absencję - 16,2%.

Przypomnijmy, że w miesiąc temu na pytanie: *Czy w nadchodzących wyborach zamierza Pan(i) głosować?* - ankietowani odpowiadali następująco: *tak* - 72,6%, *nie* - 25,5%, (*trudno powiedzieć* - 1,8%). Uzyskany wtedy wynik traktowaliśmy jako orientacyjny i wstępny m.in. ze względu na początkowy etap kampanii, nikłą znajomość ordynacji, a także zbyt wiele niewiadomych w otoczeniu utrudniających wyborcy podjęcie wiążącej decyzji.

4. Motywy uczestniczenia w wyborach

Najczęściej podawane motywy uczestniczenia w wyborach, zdaniem badanych, to: chęć poparcia swoich kandydatów, nadzieja, że nowi ludzie będą lepiej rządzić, poczucie obywatelskiego obowiązku, przekonanie, że udział w nich przyczyni się do likwidacji nomenklatury i starych układów. W znacznie mniejszym stopniu ludzie będą głosować z obawy przed konsekwencjami bądź z konformizmu. Szczegółowy rozkład odpowiedzi na pytanie: *Jak Pan(i) sądzi, czym się będą kierowali ci, którzy wezmą udział w tych wyborach?* był następujący:

(A) Chęcią poparcia swoich kandydatów	78,0%
(B) Nadzieją, że nowi ludzie będą lepiej rządzić	75,4%
(C) Poczuciem obowiązku, wypełnieniem swoich obywatelskich powinności	63,3%

(D) Przekonaniem, że udział przyczyni się do likwidacji nomenklatury i starych układów	59,8%
(E) Przekonaniem, że większość pójdzie, więc zrobią to samo	29,3%
(F) Przyzwyczajeniem, że gdy każą, to trzeba głosować	25,0%
(G) Obawą, że niewzięcie udziału będzie źle ocenione, że władza sobie to zapamięta	12,7%

Analiza współwystępowania wymienionych powodów wskazuje, że najczęściej respondentów (22,4%) uważa, iż zachowaniem ludzi będą kierować jednocześnie motywy ABCD, które będą wyrażać nadzieję i poparcie dla nowego porządku, dezaprobatę dla starego i potrzebę wypełnienia obywatelskich powinności.

x

x

x

W dalszym ciągu znajomość zasad wybierania nowych samorządów gmin jest słaba. Znaczenie wyborów dla kraju i miejscowości zamieszkania, w opinii respondentów, można określić jako umiarkowane, natomiast dla nich samych - jako niewielkie. Ponad połowa badanych zadeklarowała udział w głosowaniu, znaczna część jest jeszcze niezdecydowana. Uczestnictwo w wyborach najczęściej będzie spowodowane - zdaniem większości ankietowanych - chęcią poparcia swoich kandydatów, nadzieją na lepsze rządzenie, a także poczuciem obywatelskiego obowiązku i przeświadczeniem, że ich udział w wyborach przyczyni się do likwidacji starych układów.

ANEKS

Tabela 1

w procentach

Cechy i postawy badanych	Odpowiedzi na pytanie: Czy zna Pan(i) zasady, według których będą wybierani przedstawiciele samorządu?		
	tak, znam je dokładnie	znam je tylko częściowo	w zasadzie nic o nich nie wiem
<u>Płeć</u>			
Mężczyźni	10,9	41,8	47,3
Kobiety	5,8	30,4	63,8
<u>Wiek</u>			
Do 29	6,3	30,8	63,0
30-39	8,5	37,3	54,2
40-59	11,3	42,6	46,1
60 i więcej lat	7,5	34,0	58,5
<u>Miejsce zamieszkania</u>			
Wieś	7,8	32,3	59,8
Miasto ogółem	8,7	38,4	52,8
Miasto do 40 tys.	11,2	40,8	48,0
Miasto 41-200 tys.	7,0	37,9	55,1
Miasto powyżej 200 tys. mieszkańców	8,3	37,1	54,6
<u>Wykształcenie</u>			
Podstawowe	4,1	26,9	69,0
Zasadnicze zawodowe	6,8	33,9	59,3
Średnie	10,4	44,4	45,1
Wyższe	22,7	49,6	27,7
<u>Zatrudnienie respondentów</u>			
Pracownicy gospodarki uspołecznionej	10,9	41,4	47,7
Pracownicy zakładów prywatnych	2,2	44,4	53,3
Rolnicy indywidualni	7,1	33,0	59,9
Emeryci i renciści	6,3	31,1	62,5
Uczniowie i studenci	8,3	25,0	66,7
<u>Ocena własnej sytuacji materialnej</u>			
Zła	6,5	28,6	64,9
Przeciętna	7,6	41,3	51,2
Dobra	14,8	37,9	47,3
<u>Rozwój sytuacji w kraju</u>			
Dobry kierunek	9,7	42,1	48,3
Zły kierunek	8,2	28,1	63,7
Brak opinii	6,2	32,0	61,9
<u>Stosunek do programu Balcerowicza</u>			
Poparcie	13,6	47,8	38,6
Brak poparcia	10,6	33,7	55,7
Brak znajomości	4,8	25,4	69,8
Trudno powiedzieć	0,5	36,1	63,4
<u>Kandydatura L.Wałęsy na prezydenta</u>			
Aprobata	9,0	37,5	53,5
Dezaprobatą	3,6	37,1	54,3
Trudno powiedzieć	0,0	14,3	85,7
<u>Prognoza sytuacji politycznej</u>			
Poprawa	9,3	40,0	50,7
Brak zmian	7,4	33,7	58,9
Pogorszenie	7,1	33,6	59,3
<u>Prognoza sytuacji gospodarczej</u>			
Poprawa	9,6	39,1	51,3
Brak zmian	7,0	34,3	58,7
Pogorszenie	6,7	32,6	60,7
<u>Prognoza warunków życia ludzi</u>			
Poprawa	9,0	40,7	50,3
Brak zmian	8,3	32,5	59,2
Pogorszenie	8,0	33,6	58,3

Tabela 2

w procentach

Cechy i postawy badanych	Znaczenie wyborów samorządowych dla kraju				Znaczenie wyborów samorządowych dla miejsca zamieszkania				Znaczenie wyborów samorządowych dla poszczególnych ludzi			
	duże	nie-wielkie	praktycz- nie żąd- ne	trudno powie- dzieć	duże	nie-wielkie	praktycz- nie żąd- ne	trudno powie- dzieć	duże	nie-wielkie	praktycz- nie żąd- ne	trudno powie- dzieć
<u>Płeć</u>												
Mężczyźni	53,2	31,5	11,7	3,6	49,9	33,7	13,6	2,9	29,5	33,2	35,0	2,3
Kobiety	46,7	34,8	11,8	6,7	45,3	35,3	13,2	6,1	26,1	31,1	37,3	5,5
<u>Wiek</u>												
Do 29	49,8	35,4	8,6	6,2	49,3	34,9	9,1	6,7	26,3	33,5	34,0	6,2
30-39	51,9	31,5	13,0	3,7	48,9	34,1	14,0	2,9	27,0	33,3	37,0	2,6
40-59	46,8	37,9	10,6	4,6	47,2	38,7	11,0	3,2	26,2	34,4	35,5	3,9
60 i więcej lat	50,4	30,9	12,7	6,0	46,2	32,3	16,1	5,4	29,9	29,5	36,7	3,9
<u>Miejsce zamieszkania</u>												
Wieś	45,3	33,7	13,2	7,8	41,5	38,4	14,3	5,7	25,6	33,1	36,1	5,2
Miasto ogółem	52,8	32,8	10,9	3,5	51,3	32,1	12,9	3,7	29,2	31,6	36,1	3,1
Miasto do 40 tys.	49,2	35,6	11,2	4,0	52,4	32,4	12,0	3,2	28,8	34,4	33,2	3,6
Miasto 41-200 tys.	51,0	33,2	11,5	4,2	48,1	35,1	12,3	4,6	31,5	28,7	36,7	3,1
Miasto powyżej 200 tys.	57,1	30,4	10,1	2,5	53,4	29,1	14,1	3,4	27,6	31,9	37,7	2,8
<u>Wykształcenie</u>												
Podstawowe	48,0	29,4	15,6	7,0	44,9	31,3	17,9	6,0	26,5	30,0	38,0	5,5
Zasadnicze zawodowe	47,6	36,2	9,7	6,5	46,8	35,9	11,5	5,9	25,9	36,5	32,6	5,0
Średnie	51,9	34,7	10,7	2,7	49,9	36,1	11,8	2,3	30,4	30,2	37,9	1,6
Wyższe	57,1	34,5	5,9	2,5	52,9	37,8	6,7	2,5	29,4	36,1	31,9	2,5
<u>Zatrudnienie respondentów</u>												
Pracownicy gospodarki uspo- łecznionej	51,5	34,7	9,9	4,0	47,4	37,7	12,2	2,8	30,3	33,4	34,0	2,3
Pracownicy zakładów prywa- tnych	55,6	28,9	11,1	4,4	55,6	22,2	15,6	6,7	28,9	40,0	28,9	2,2
Rolnicy indywidualni	37,9	35,2	17,0	9,9	39,6	34,6	18,1	7,7	20,3	37,4	35,2	7,1
Emeryci i renciści	51,4	32,0	12,1	4,5	48,3	32,9	14,2	4,5	29,0	27,2	40,8	3,0
Uczniowie i studenci	58,3	29,2	12,5	0,0	58,3	29,2	12,5	0,0	33,3	29,2	37,5	0,0
<u>Ocena własnej sytuacji materialnej</u>												
Zła	42,7	33,5	17,6	6,3	39,7	35,0	19,0	6,3	22,4	29,4	43,7	4,5
Przeciętna	52,3	33,3	9,3	5,1	49,1	36,5	10,5	3,9	30,1	33,9	32,5	3,5
Dobra	59,1	32,0	6,4	2,5	61,6	26,6	9,9	2,0	32,5	33,5	30,0	3,9
<u>Rozwój sytuacji w kraju</u>												
Dobry kierunek	61,7	29,5	5,8	3,0	59,4	30,1	8,1	2,5	35,5	34,2	27,3	2,9
Zły kierunek	30,6	39,7	22,8	6,8	28,7	43,0	22,1	6,2	16,9	33,2	45,3	4,6
Brak opinii	44,3	34,5	13,7	7,5	41,6	35,7	16,0	6,7	22,7	27,6	44,6	5,2
<u>Stosunek do programu Balcerowicza</u>												
Poparcie	66,2	27,1	4,2	2,5	64,4	26,8	5,6	3,1	39,7	33,0	25,1	2,3
Brak poparcia	30,6	39,2	25,3	4,9	31,3	39,2	25,3	4,2	17,0	28,3	51,7	3,0
Brak znajomości	45,4	34,1	12,6	7,8	40,2	39,1	14,8	5,9	23,5	33,7	37,4	5,4
Trudno powiedzieć	47,0	37,7	9,8	5,5	45,9	36,1	13,1	4,9	23,5	31,7	39,3	5,5
<u>Kandydatura L.Wałęsy na prezydenta</u>												
Aprobata	61,6	27,9	6,4	4,1	56,4	33,6	7,9	2,1	37,7	32,8	26,9	2,6
Dezaprobatą	43,9	37,0	15,1	4,1	43,3	35,4	16,8	4,4	22,5	31,9	42,3	3,3
Trudno powiedzieć	28,1	29,7	15,6	26,6	29,7	28,1	17,2	25,0	12,5	29,7	35,9	21,9
<u>Prognoza sytuacji politycznej</u>												
Poprawa	58,4	30,4	7,6	3,6	54,7	32,0	9,9	3,4	33,2	31,9	31,7	3,2
Brak zmian	38,1	40,9	17,8	3,1	35,7	43,7	18,5	2,1	18,9	35,0	43,4	2,8
Pogorszenie	25,7	42,5	28,3	3,5	27,4	43,4	25,7	3,5	17,7	32,7	46,9	2,7
<u>Prognoza sytuacji gospodarczej</u>												
Poprawa	59,5	29,1	7,2	4,3	55,6	31,0	9,5	3,9	35,1	31,0	30,5	3,4
Brak zmian	39,1	41,7	15,7	3,5	37,4	41,3	19,1	2,2	16,5	39,6	42,2	1,7
Pogorszenie	30,4	40,0	25,0	4,6	31,3	41,7	22,9	4,2	16,3	31,7	48,8	3,3
<u>Prognoza warunków życia ludzi</u>												
Poprawa	61,0	28,0	6,3	4,7	57,5	29,2	9,2	4,1	35,3	31,3	29,7	3,7
Brak zmian	49,1	34,0	14,0	3,0	45,7	37,0	15,1	2,3	25,7	35,5	36,6	2,3
Pogorszenie	31,5	43,6	20,9	4,0	31,8	43,8	21,2	3,2	16,9	32,4	48,4	2,3

Tabela 3

w procentach

Cechy i postawy badanych	Odpowiedzi na pytanie: Czy Pan(i) zamierza głosować w tegorocznych wyborach samorządowych?			Odpowiedzi na pytanie: Jak Pan(i) sądzi, jaki procent społeczeństwa weźmie udział w tegorocznych wyborach samorządowych?
	na pewno będę głosował(a)	jeszcze nie wiem, nie jestem zdecydowany(a)	na pewno nie wezmę udziału w wyborach	
<u>Płeć</u>				
Mężczyźni	58,2	27,9	13,9	55,6
Kobiety	48,9	35,3	15,8	55,2
<u>Wiek</u>				
Do 29	43,8	42,3	13,9	55,6
30-39	50,3	32,2	17,6	55,5
40-59	56,1	32,1	11,8	54,6
60 i więcej lat	58,6	26,4	15,0	55,8
<u>Miejsce zamieszkania</u>				
Wieś	53,6	31,5	14,9	53,6
Miasto ogółem	53,7	31,4	14,9	56,5
Miasto do 40 tys.	56,0	32,8	11,2	57,3
Miasto 41-200 tys.	51,4	32,7	15,8	53,6
Miasto powyżej 200 tys. mieszkańców	54,0	29,1	16,9	58,3
<u>Wykształcenie</u>				
Podstawowe	49,1	34,0	17,0	54,7
Zasadnicze zawodowe	49,9	35,4	14,7	54,6
Średnie	57,5	28,9	13,6	56,7
Wyższe	68,4	20,5	11,1	55,8
<u>Zatrudnienie respondentów</u>				
Pracownicy gospodarki uspołecznionej	54,6	31,7	13,7	54,6
Pracownicy zakładów prywatnych	44,4	33,3	22,2	56,5
Rolnicy indywidualni	47,8	38,2	14,0	52,1
Emeryci i renciści	58,8	23,9	17,3	56,4
Uczniowie i studenci	60,9	30,4	8,7	62,4
<u>Ocena własnej sytuacji materialnej</u>				
Zła	45,5	33,6	20,9	53,5
Przeciętna	56,0	32,6	11,4	55,8
Dobra	64,9	23,3	11,9	58,7
<u>Rozwój sytuacji w kraju</u>				
Dobry kierunek	67,3	25,0	7,7	59,2
Zły kierunek	33,7	36,6	29,7	48,5
Brak opinii	44,8	39,3	15,9	54,0
<u>Stosunek do programu Balcerowicza</u>				
Poparcie	75,5	18,8	5,6	60,6
Brak poparcia	35,2	36,0	28,8	48,0
Brak znajomości	44,4	38,9	16,6	55,0
Trudno powiedzieć	45,6	40,0	14,4	53,2
<u>Kandydatura L.Wałęsy na prezydenta</u>				
Aprobata	64,3	26,2	9,5	58,7
Dezaprobatą	48,7	32,7	18,7	53,3
Trudno powiedzieć	28,1	59,4	12,5	53,7
<u>Prognoza sytuacji politycznej</u>				
Poprawa	63,0	27,6	9,5	58,6
Brak zmian	37,0	39,8	23,2	51,7
Pogorszenie	31,9	32,7	35,7	41,7
<u>Prognoza sytuacji gospodarczej</u>				
Poprawa	64,0	26,7	9,3	58,8
Brak zmian	44,1	36,2	19,7	55,3
Pogorszenie	28,2	42,4	29,4	44,4
<u>Prognoza warunków życia ludzi</u>				
Poprawa	65,1	26,1	8,8	59,3
Brak zmian	51,0	33,1	16,0	56,1
Pogorszenie	33,1	40,9	25,9	47,7